

פרויקט קיימות עירונית

חוות דעת מומחה בנושא:

ארגונים עסקיים גדולים והשפעתם על קיימות עירונית

ארגון "מעלה"¹
יולי 2016

¹ ארגון מעלה הוא ארגון גג (ללא מטרת רווח) של כ- 110 מהחברות הגדולות בישראל. מעלה עוסקת בפיתוח סטנדרטים של ניהול אחראי בעסקים, ומפרסמת מידי שנה את דירוג ומדד מעלה בבורסה לניירות ערך.

ארגונים עסקיים גדולים והשפעתם על קיימות עירונית

מבנה חוות הדעת

1. מבוא ושאלת המחקר

2. עסקים וקיימות עירונית בעולם

2.1. תפקיד עסקים בקידום קיימות עירונית ודוגמאות לנקודות ממשק בין העיר המקיימת לעסקים

3. עסקים וקיימות עירונית בישראל

3.1. שיתופי פעולה עסקים-עירונית

3.2. יוזמות של עסקים

4. סיכום והמלצות לפעולה

1. מבוא ושאלת המחקר

בדוח זה התבקשנו לבדוק איך יכולים לתרום ולהוביל ארגונים עסקיים גדולים במשק הישראלי לחיזוק הקיימות העירונית?

מסמך זה מבקש לחבר בין שני רעיונות שחשיבותם גוברת בשנים האחרונות: "קיימות עירונית" ו"עסק מקיים"- עסק שכולל בתוך התכנון והפעילות העסקית שלו אלמנטים של שמירה על הסביבה, השקעה בקהילה המקומית, פעילות לחיזוק הכלכלה המקומית ועוד. המאמץ לגבש קהילות עירוניות מקיימות נועד לאפשר לנו ולדורות הבאים קיום מכובד. מאמץ זה מחייב פעולה מקצועית, עקבית ומשולבת של הרשויות העירוניות, המגזר העסקי, גורמי ממשל, חברה אזרחית, ואנשי הקהילות עצמם.

כבר כיום ערים ברחבי העולם אחראיות לצריכה של יותר מ-80% מחומרי הגלם ולכ-75% מכמות הפליטות העולמית. בעולם שבו עד שנת 2050 70% מאוכלוסיית העולם צפויה לגור בתור כרכים אורבאניים, גם החשיבות של תכנון והתנהלות מקיימים של עסקים בתוך הערים עולה מדי שנה.²

² "The Urban Infrastructure Initiative-Final Report", WBCSD, 2014, pp. 15.

תפיסת הפעולה שמנחה את **מעלה** (ארגון גג לקידום אחריות תאגידית של כ 110 העסקים הגדולים בישראל לקידום אחריות תאגידית), מושתתת על "**יצירת ערך משותף**" (Creating Shared value), הגורסת כי תרומתם הגדולה ביותר של עסקים חזרה לחברה היא על ידי שילוב בין הערך העסקי לערך החברתי: Doing well by doing good. בהתאם לגישה זו מעלה מאמינה כי ניתן לכוון את ההשפעות החברתיות, הסביבתיות והכלכליות של העסקים במרחב העירוני ולהשתמש בתשתיות ובאינטרסים שלהם לקידום ערכים ועקרונות שער מקיימת אמורה לספק.

עסקים גדולים הפועלים במרחב העירוני יכולים להוות חלק ממערכת שיוצרת את העיר המקיימת והמפתח להתקדמות להערכתנו, בשני צירים: הראשון - זיהוי אינטרסים הרלבנטיים לעסקים הגדולים שמתחברים לתפיסות ולערכים שער מקיימת מבקשת לקדם. והשני - חיבור יכולות ופתרונות של עסקים בעיר לאתגרים ספציפיים של העיר בתחום הקיימות. בשני הצירים אנו מדברים על תהליך בו העסקים הגדולים יהיו שותפים לתהליך חשיבה ופיתוח של התחום. בהמשך יש להניח כי פעילות זו תשפיע גם על העסקים הקטנים הפועלים במרחב העירוני.

ידוע כי ניתן למדוד קיימות עירונית במדדים כלכליים, חברתיים וסביבתיים. הביטויים של מדדים אלה הם בין היתר - רמת ביטחון תעסוקתי בעיר; נגישות לתשתיות שונות; חדשנות; עמידות מפני משברים; מידת מעורבות התושבים בחיי הקהילה; מידת עושר ומגוון תרבותי; ניצול יעיל של משאבים; הקטנת טביעת רגל סביבתית ועוד. העסקים במרחבים העירוניים יכולים להתייחס למדדים אלו, בין היתר, באמצעות שימוש בטכנולוגיות מתקדמות, מחקר ופיתוח, התייעלות תחבורתית ואנרגטית, הגברת רכש מקומי, השקעה בקהילה המקומית ודרכים נוספות עליהן נרחיב במסמך.

2. עסקים וקיימות עירונית בעולם

הסביבה העירונית עומדת בפני שינויים גדולים שישפיעו עליה בעשורים הקרובים - שינויי האקלים העולמיים, דלדול המשאבים, המשך גידול האוכלוסייה ובעיקר המשך המעבר לסביבה העירונית, שינויי אורחות החיים, שינויים והתפתחויות טכנולוגיים ועוד. כל אלו מחייבים ערים בעולם, גדולות ובינוניות, להתאים עצמן לשינויים המתרחשים ולשנות את הצורה בה הן פועלות. אחת הדרכים לתת מענה לאותם אתגרים היא באמצעות יצירת שיתופי פעולה ורתימת העסקים הפועלים בעיר להתמודדות עם האתגרים.

סקר שנערך על ידי בית הספר לכלכלה בלונדון (LSE) בשנת 2013 בקרב ערים מובילות הראה כי 60% טענו שיש חשיבות מכרעת לפעילותם של עסקים בערים כגורם מוביל לשינוי האופי המקיים של העיר³.

2.1 תפקיד עסקים בקידום קיימות עירונית ודוגמאות לנקודות ממשק בין העיר המקיימת לעסקים גדולים:

המונח "עיר מקיימת"⁴ צבר בעשור האחרון פופולאריות רבה, אך ההגדרה למונח, כפי שנראה להלן, מגוונת ותלויה במשתנים כלכליים, סביבתיים וחברתיים שונים. מבחינת המגזר העסקי, נקודות החיבור לקיימות העירונית יכולות להיות מגוונות, כשבכולן המטרה היא להביא להימצאותו של "עסק מקיים" שתהיה לו השפעה חיובית על הסביבה או החברה, שיספק סחורות או שירותים ידידותיים לסביבה, שיתנהל תוך מחויבות לעקרונות הקיימות ועוד.

להלן מספר דוגמאות למודלים של ערים מקיימות ולאופן בו עסקים גדולים יכולים לסייע לקידום הקיימות העירונית:

1. "ערים חכמות":

עיר "חכמה" - מתאפיינת בשני פרמטרים מרכזיים: בנייה צפופה של בתי מגורים אשר מיעלת את נושא התחבורה הציבורית ותשתיות מודרניות לקידום מערכות תקשורת חדשות ונגישות שמאפשרות זיהוי, ניטור וניהול של תשתיות עירוניות. ב"ערים החכמות" נמצאות הזדמנויות עסקיות גדולות ביותר - כבר היום חברות כמו **IBM סימנס וגוגל**, מציעות פתרונות טכנולוגיים שמסייעים בפיתוח תשתיות "חכמות" לערים. כך למשל, פיתוחים טכנולוגיים שמסייעים ומיעלים את התנהלות העיר בתחום התחבורה, ניטור, ייעול ובקרה של תשתיות מים וביוב, תשתיות אנרגיה ועוד. עסקים גדולים יכולים לתרום מהידע שלהם לזיהוי הטכנולוגיות הטובות והחדשות ביותר על מנת לסייע בהתנהלות ה"חכמה" של העיר.

חברת **IBM**: השיקה את תוכנית IBM CHALLENGE במסגרתה היא מקיימת ימי עיון לראשי ערים ברחבי ארה"ב בנושא של עיר "חכמה" ועוזרת לערים שונות להטמיע טכנולוגיות שונות שמאפשרות לנהל בצורה חכמה ויעילה יותר את צריכת האנרגיה והמים בעיר. במלבורן, אוסטרליה, למשל, משתפת החברה פעולה עם חברת Yara Trams שמנהלת את רשת הרכבת הקלה הגדולה בעולם.

³ "Sustainable Urban Enterprise: Creating the right Business Environment in Cities", **Forum for the Future**, Opportunity Peterborough, <https://www.forumforthefuture.org/sites/default/files/project/downloads/opsustainableurbanenterprisereport.pdf>, 8/3/15

⁴ Brachya, Valerie, **Models for Sustainable Cities: Proponents of Sustainable Cities**, 2014

במסגרת שיתוף הפעולה ובעזרת מערכות המידע שסיפקה IBM, שופרה מערכת הבקרה והתפעול של הרכבות, שהביאה להגברת יעילותן לצד הפיכתן ליותר אטרקטיביות לתושבים.⁵

2. ערים ירוקות:

עיר ירוקה תהיה מחויבת להרחבת המודעות להפחתת טביעת הרגל הסביבתית במרחב הפרטי והציבורי. היא עשויה להכתיב רגולציות נוקשות על עסקים בכל הנוגע לזיהום אוויר, סילוק ומחזור פסולת, לעודד בנייה ירוקה, שימוש במקורות אנרגיה אלטרנטיביים, לקדם פעילויות קהילתיות כמו הקמת פארקים וגינות קהילתיות וכו'. העיר גם יכולה להיות "מעבדה" לניסויים של טכנולוגיות ירוקות חדישות. העיר הירוקה מזמנת אף היא הזדמנויות רבות לשיתופי פעולה עם העסקים הגדולים הפועלים בשטחה. כך למשל:

- **חיבור העסקים הגדולים ליוזמות עירוניות להפחתת פליטות:** עידוד עסקים לפעולות להתייעלות אנרגטית, כולל העמדת אנשי מקצוע נדרשים; בדיקת אפשרות למתן הנחיות ו/או הטבות לעסקים שמבצעים פעולות התייעלות.

- **שימוש בטכנולוגיות של העסקים:** טכנולוגיות המסייעות להפחתת פליטות ובדיקת הכנסתן למערכת העירונית והפרטית, ביניהן: שידורי וידאו; מערכות חשמל חכמות; שימוש במערכות הצגת נתונים של צריכת מים, חשמל ועוד "און ליין" שיאפשרו בקרה על נתוני הצריכה בכל זמן נתון; אפשרות נוספת היא השקעה במערכות חימום וקירור משותפות באזורי משרדים.

- **עידוד בנייה ירוקה:** עידוד עסקים להטמעת עקרונות הבנייה הירוקה, באמצעות הנגשת מידע, אנשי מקצוע, הנחיות ועוד. ומהצד השני בחינת הקלות לעסקים שיפעלו בהתאם כמו "מסלולים ירוקים"- רישוי ירוק, הקלות בהיתרים, ארנונה ועוד. בנוסף, הגברת השימוש בפיתוחים של עסקים בנושא בנייה ירוקה בסביבה העירונית. (למשל: חומרי בנייה ירוקים, צבעים ידידותיים יותר לסביבה ועוד).

3. ערים שיתופיות ויצירתיות:

עיר יצירתית תעודד אפשרויות כלכליות חדשות, תעודד גמישות תעסוקתית ותבחן מחדש את סביבת העבודה. **עיר שיתופית** תעודד שימוש משותף במרחב הציבורי ובמשאבים כגון תחבורה, ידע ועוד. ערים אלו מעודדות מודלים עסקיים חדשים, שבין היתר מציעים סוג צריכה שונה, המבוסס על השכרה ושימוש משותף ופחות על רכישה. המטרה היא להביא לצמצום הצורך בבעלות על מוצרים ולשלב את סביבת העבודה בתוך סביבת הבית והקהילה.

⁵ IBM-Smarter Cities Challenge, <http://smartercitieschallenge.org/>, 9/3/15

• סביבת עבודה משתנה:

סביבת העבודה משתנה בצורה דרמטית בשנים האחרונות. היא הרבה יותר גמישה מבחינת מקום, זמן והיקף ומביאה להיווצרותן של דרכי עבודה חדשות. בארצות הברית, לדוגמה, כבר כיום כ- 30 מיליון אנשים עובדים מהבית לפחות פעם בשבוע. הצפי הוא שנתון זה יגדל ב-63% בחמש השנים הקרובות. בנוסף, ההערכות אומרות ש-3 מיליון אמריקאים עובדים באופן מלא מהבית. ככל הנראה, מגמה זו תלך ותגבר ככל שהאמצעים הטכנולוגיים ישתפרו וכל זאת ישפיע בצורה דרמטית על סביבת העבודה "המסורתית" של משרדים גדולים עמוסי כוח אדם.⁶

אחת האלטרנטיבות למענה לסביבת העבודה המשתנה היא יצירת "מרכזי עבודה חכמים" - שיספקו אמצעי תקשורת טובים ומודרניים בתוך מרכזי הערים, שיוכלו לשמש עסקים וארגונים שונים. מרכזים אלו שיהיו ממוקמים במרכזי הערים ובקרבת מקום מגוריהם של העובדים המתגוררים במרכז, יאפשרו חסכון בדלק, הפחתת פליטות, יחסכו בזמן בדרך לעבודה ובעיקר יסייעו ליצור איזון בין החיים הפרטיים לחיי העבודה. מקומות העבודה יכולים לספק לעובדיהם תמיכה טכנולוגית בדמות מחשבים ניידים ונגישות לשרת של העבודה מהבית. מרכזי העבודה יהיו חייבים להיות דיגיטליים בכדי לאפשר תקשורת בין העובדים שנמצאים במקומות שונים, בעוד המשרדים הראשיים של העסק יוכלו להפוך למרכז תיאום ושירותים לעובדים הפזורים.⁷

תפקידן של הערים יהיה לספק שטחי נדל"ן לאותם מרכזים במקומות אטרקטיביים שיעזרו לגייס ולמשוך כוח עבודה צעיר וטוב, ליצור תשתיות טובות לאספקת אנרגיה ומים, כמו גם שירותי תקשורת מתקדמים שיאפשרו לעסקים נגישות מכל מקום.

• **"שותפות בתחבורה" לצמצום השימוש ברכב הפרטי:** (יוזמות משותפות של עיריות ועסקים ויוזמות פרטיות של עסקים):

אחד האתגרים הגדולים ביותר של עסקים במרכזי הערים ובמרכזי התעסוקה הוא נושא התחבורה. כמויות גדולות של כלי רכב פרטי נכנסות לערים, ואלו מגבירים את זיהום האוויר והרעש, יוצרים בעיות חניה, מגבירים עומסים ועוד. אין ספק כי יש צורך ביעול המערכים הקיימים, ביצירת אלטרנטיבות, בשיתופי פעולה בין חברות לרשויות ובבחינת תמריצים לעידוד השימוש בתחבורה ציבורית ובאלטרנטיבות נוספות.

⁶ Rapoza, Kenneth, "One in Five Americans Work from Home, Numbers Seen Rising above 60%", **Forbes**, 18/2/15, <http://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2013/02/18/one-in-five-americans-work-from-home-numbers-seen-rising-over-60/>, 10/3/15

⁷ Acton, John. "Smarter Working Starts with Smarter Commuting", **WorkWiseUk**, (Nov. 2014), <http://www.workwiseuk.org/blog/?article=guest-blog-smarter-working-starts-with-smarter-commuting>, 11/3/15

בשנים האחרונות אנו עדים לעלייתן של מספר אלטרנטיבות תחבורתיות להפחתת השימוש ברכב הפרטי. חלקן כתוצאה משיתופי פעולה בין הרשויות המקומיות/מנהלות קהילתיות והעסקים העירוניים וחלקן יוזמות פנימיות של העסקים, לעיתים עם יזמים שונים.

- נסיעות מרוכזות (שאטלים) מתחנות רכבת/חניונים מרכזיים וחניוני חנה וסע למרכזי הערים או מרכזי תעסוקה. העסקים מספקים מידע אודות כמות משתמשים פוטנציאליים, העדפות שימוש של העובדים, שעות רלבנטיות, נקודות איסוף פוטנציאליות ועוד, ובמקביל מבצעים פעילות מול העובדים לעידוד השימוש. העירייה נדרשת לשמש, בין היתר, כגורם מתווך בין העסקים למשרדי ממשלה, לרכבת ולגופים נוספים, על מנת לסייע בבניית מערך ההסעות והתשתית הכוללת.

- שירותי השכרת אופניים והקצאת שבילים: תחום נוסף שנמצא בתנופה ברחבי העולם (וגם בתל אביב) הוא שירותי השכרת אופניים. בשנת 2013 ערים כמו סאן אנטוניו, דנבר, שיקאגו, אומהה וסאן פרנסיסקו הצטרפו והקימו מערך אופניים ציבוריים, וכיום ניתן למצוא יותר מ-500 ערים ברחבי העולם עם מערכת משותפת-ציבורית של השכרת אופניים.⁸ ישנן חברות עסקיות שמעודדות את העובדים להשתמש באלטרנטיבות אלו ומספקות מערכת תומכת לכך (כגון סבסוד השכרה, מקלחות, תמריצים כספיים ועוד).

- שיתוף פעולה בין העירייה לעסקים שנמצאים מחוץ לעיר - על מנת לארגן מערכת תחבורה אמינה ומרוכזת לעובדים שגרים בתוך העיר וצריכים להגיע לאזורי משרדים מחוץ לעיר, בכדי לייעל את ממשק התחבורה בתוך העיר ולהפחית את כמות המכוניות הפרטיות.

- תוכנות שונות לשיתוף והקלה בנסיעות: בשנים האחרונות עולה הרעיון של שיתוף וחלוקת מכוניות בין אנשים כדרך להפחית את כמות המכוניות על הכביש. חברות רבות, כמו Buzzcar ו-TwoGo כבר הקימו אפליקציות ואתרי אינטרנט שמעודדים שימוש משותף ברכבים פרטיים. אפליקציות אחרות מראות היכן יש מקומות חנייה פנויים ברגע נתון ובכך מפחיתות את הסיבובים המיותרים ברחבי העיר בחיפוש אחר חנייה.⁹

⁸ Larsen, Janet. "Bike-Sharing Programs Hit the Streets in Over 500 Cities Worldwide", **Earth Policy Institute**, (April 2013), http://www.earth-policy.org/plan_b_updates/2013/update112, 11/3/15

⁹ Hering, Garrett, "10 Trends that Drove Sustainable Transport in 2013", **GreenBiz.com**, <http://www.greenbiz.com/blog/2013/12/26/10-trends-drove-sustainable-transport-2013>, 9/3/15

- אפליקציה נוספת כגון CityMapper מנגישה מידע עדכני על תחבורה ציבורית כמו זמני אוטובוסים ושעות עומס בכבישים ומאפשרת חישוב מדויק של הדרך הטובה והמהירה ביותר ליעד הרצוי.¹⁰

- מסלול הטבות של העסק לעובדים שלא נוסעים ברכב הפרטי והנגשת אלטרנטיבות תחבורתיות מסובסדות- אופניים (כולל מקלחות), סבסוד נסיעות בתחבורה ציבורית, צבירת "נקודות ירוקות" למשתמשים בתחבורה אלטרנטיבית וזיכוי בהתאם.

• שינויים בהרגלי הצריכה:

מגמה נוספת היא שינוי המודל העסקי של חברות- מעבר מרכישה ובעלות על מוצרים למודלים של השכרה ושימוש משותף - Sharing Economy¹¹. בעצם מדובר על חיבור בין צרכים לא מסופקים למשאבים שאינם מנוצלים. יש לכך יתרונות בדמות ניצול יעיל יותר של משאבים, הפחתת פסולת ועוד. גם חברות עסקיות החלו לתת מענה לאותה מגמה- לדוגמא, **חברת B&Q** השיקה יוזמה לשיתוף בכלי העבודה השונים בבית (מקדחה, מסור וכד'), במקום לקנות כלי עבודה למטרה חד פעמית. בנוסף, החברה עומדת בראש יוזמה חברתית בשם Street club, שהיא מעין רשת חברתית שמאפשרת לתושבים לחפש ולמכור לחבריהם באזור מגוריהם מוצרים שיש ברשותם.¹² חברת **וולמארט** מאפשרת להשכיר מוצרי אלקטרוניקה לתקופה מוגבלת; חברת **אינטרפייס** הציעה מודל חדש וסביבתי של שטיחים מקיר לקיר, הבנויים בצורת אריחים ומאפשרים טיפול באריח בודד ולא החלפת השטיח כולו. בנוסף, בשנים האחרונות נוצרים מודלים חדשים של תיירות המכרסמים בענף המלונאות, כדוגמת אתרי שיתוף כמו **AIRB&B**, **CouchSurf** ועוד.¹³

מעבר למודלים שהצגנו ישנם מודלים נוספים של ערים מקיימות בעולם (עיר יצירתית, עיר "עמידה/בעלת חוסן" ועוד). תהא ההגדרה אשר תהא, אין ספק שלעסקים, בעיקר הגדולים, הפועלים במרחב העירוני, ישנו תפקיד מרכזי על מנת סייע לעיר לעמוד בהגדרות הנ"ל ולהציע פתרונות ודרכי פעולה שיהיו בהלימה עם עקרונות ההתנהלות של העיר.

¹⁰ CityMapper, <http://www.workwiseuk.org/blog/?article=guest-blog-smarter-working-starts-with-smarter-commuting>, 11/3/15

¹¹ Matofska, Benita. "What is the Sharing Economy", **ThePeopleWhoShare**, <http://www.thepeoplewhoshare.com/blog/what-is-the-sharing-economy/>, 11/3/15

¹² Street club by B&Q, <https://www.streetclub.co.uk/>, 10/3/15

¹³ AirBnB, Snapgoods and 12 more Pioneers of the 'shared Economy'", **Forbes**, <http://www.forbes.com/pictures/eeji45emgkh/airbnb-snapgoods-and-12-more-pioneers-of-the-share-economy/>, 10/3/15

חיבורים נוספים בין העסק לעיר המקיימת:

השקעה בקהילה המקומית:

אחד הדגשים העיקריים באחריות התאגידית של חברות הוא נושא ההשקעה בקהילה, באמצעותו מסייעות החברות לחיזוק הקהילות המקומיות בתוכן הן פועלות, ובתוך כך מסייעות לחיזוק הקיימות העירונית. הפעילויות נעות על מנעד רחב: פעילות סביבתית, פעילות התנדבותית וחינוכית בקהילות המקומיות וגם הכשרה, העצמה וחיזוק ההון האנושי המקומי.

אחת הדוגמאות המוכרות היא של רשת בתי הקפה של **סטארבוקס (Starbucks)**. החברה חרטה על דגלה את רעיון העבודה המשותפת עם הקהילות המקומיות באזורים בהם יש סניפים שלה, כולל, בחלק מהמקרים, מיתוג מקומי של סניפים בהתאם לאופי השכונה/האזור. לצד זה, החברה מספקת קורסי מנהיגות לצעירים מקומיים לקידום עסקים קטנים וארגונים ללא מטרת רווח; פעילות לחיזוק סטודנטים מקומיים בעיר ועוד. עד היום יותר מ-87 אלף עובדיה של החברה לקחו חלק ביותר מ-440 אלף שעות פעילות התנדבותית עם קהילות מקומיות במסגרת קרוב ל-15 אלף פרויקטים.¹⁴

תמיכת עסקים גדולים בכלכלה המקומית:

פן נוסף של פעילות האחריות התאגידית של חברות מופנה לחיזוק הכלכלה המקומית, שאחד ההיבטים שלה הוא הגברת הרכש המקומי. חברות רבות בעולם קובעות יעדים להגברת רכש מקומי ולפעילות עם ספקים מקומיים בכדי להתאימם לסטנדרטים הגבוהים הנדרשים. פעילות זו מעצימה ומשפרת את איכותם של הספקים המקומיים, והסכמי הרכישה עמם מחזקים את עמידותם הכלכלית.

3. עסקים וקיימות מקומית בישראל

בדומה לעולם, גם בישראל, ניתן כבר למצוא מספר יוזמות משותפות של ערים ועסקים, שבפועל מביאות לקידום נושא הקיימות העירונית. יחד עם זאת, ישנם עוד אתגרים ופערי ידע או תשתית שמביאים לכך שהחיבורים בין העיריות לעסקים הגדולים עדיין אינם מבוססים בצורה מספקת. עם זאת, וכפי שנראה להלן, ישנם מספר צעדים שאנו מציעים לערים ולעסקים על מנת לייצר תשתיות משותפות ולהביא לקידום הקיימות העירונית.

¹⁴ Starbucks-Community Service, <http://www.starbucks.com/responsibility/community/community-service>, 9/3/15

3.1 שיתופי פעולה עירונית- עסקים:

פורום עירוני ל "עסקים ירוקים":

כיום ניתן למצוא במספר עירונית, ביניהן כפר סבא, רעננה, הרצליה ועוד, פורומים המאגדים עסקים גדולים ונציגים עירוניים בכדי להביא להתייעלות מבחינה סביבתית, הן ברמת העסק הבודד והן ברמה העירונית. שיתופי פעולה אלו באים לידי ביטוי למשל בבחינת אפשרויות לנסיעות משותפות, מרכזי מיחזור, טיפול משותף ויעיל יותר בפסולת, שיתוף בידע ועוד.

בהרצליה למשל, התכנס בדצמבר 2012 "פורום ירוק לעסקים", במסגרתו נפגשו חברות ובתי עסק גדולים וקטנים בעיר עם נציגי העירייה, במטרה לקדם התייעלות וחיסכון בצריכת חשמל, מים, פסולת וכד', ובכך לתרום לחיסכון בעלויות, להפחתת מזהמי אוויר וגזי חממה ולקידום הקיימות בעיר. זאת כחלק מהתוכנית העירונית להפחתת פליטות מזהמים, המובלת ע"י היחידה לאיכות הסביבה.

החברות המשתתפות בפורום, שמנוהל ע"י היחידה לאיכות הסביבה, ייהנו ממגוון תועלות, כגון: סיוע עירוני בקידום תהליכים ופעולות בתחום הסביבתי, שיתופי פעולה וחילופי ידע בין עסקים, רכישת כלים מקצועיים בנושאי אחריות תאגידית וקיימות בעסק, הוזלת מחירי ציוד ברכישה במסגרת הפורום וחיזוק תדמית העסקים ואזור התעשייה כחדשני וירוק.

כיום מציעה עיריית הרצליה מגוון פתרונות לחברות ובתי עסק שלוקחים חלק ב"פורום ירוק" לעסקים ובהם: שאטלים לעובדי החברות ממספר מוקדים בסביבת הרצליה שיביאו להפחתת מספר כלי הרכב הנכנסים ויוצאים מאזור התעשייה; הצבת מתקני אופניים ופעילות לעידוד רכיבה על אופניים בקרב עובדים, הוספת מתקני מחזור במשרדים ועוד. הפתרונות הללו גובשו ע"י העירייה בעקבות נושאים שעלו במפגשים קודמים של חברי הפורום.¹⁵

שיתופי פעולה עירונית - רכבת ישראל להעמדת שאטלים למרכזי תעסוקה עיקריים:

אחד מן התחומים המרכזיים בהם ניתן לראות שיתוף פעולה הוא בנושא הגעה למקומות העבודה. כבר כיום אנו עדים למספר עירונית שמחברות בין מרכזי התעסוקה העיקריים לחברות התחבורה הציבורית כמו רכבת או אוטובוס, בכדי ליצור מערך שירותי הסעות שמביא את העובדים עד למקום עבודתם ובכך מעודד את השימוש בתחבורה ציבורית על חשבון הרכב הפרטי.

כך לדוגמה, בקריית גת מופעל מערך שאטלים מהרכבת אל פארק התעשייה בעיר בהצגת כרטיס רכבת. בבאר שבע קיים מערך שאטלים שמסיע עובדים מתחנת הרכבת בעיר אל פארק ההיי-טק.

¹⁵ פורום עסקים ירוק ראשון בהרצליה, אתר עיריית הרצליה, הודעות לעיתונות,

11/3/15, <http://www.herzliya.muni.il/?CategoryID=208&ArticleID=509>

בהרצליה יוצאים שאטלים לאזור התעשייה בעיר **ובראש-העין** מהרכבת לפארק התעשייה אפק. ידוע לנו כי עיריית תל אביב מצויה בקשר עם גורמים שונים במערך התחבורה ובקרבת העסקים הגדולים בעיר, על מנת לבחון הפעלת מערכי נסיעה משותפים מתחנות שונות ברחבי העיר וחיבור למרכזי תעסוקה מרכזיים.

3.2 יוזמות של עסקים:

כיום ניתן לראות מגוון פעילויות שמקיימים עסקים גדולים בערים בתוכן הם פועלים. מנעד הפעילויות והפרויקטים שהם מקיימים במרחבים העירוניים רחב וכולל פעולות קהילתיות וסביבתיות שונות, כגון השקעה בקהילה המקומית, הקמת עמדות מחזור ואיסוף סוללות שימשו גם את הקהילות הקרובות ואף "הסבת" סניפים למרכזים קהילתיים. בחרנו להציג מספר יוזמות שכבר מתקיימות כיום במספר עסקים גדולים בישראל:

יוזמות בתחום הקהילה:

חברות רבות בישראל משקיעות אחוז ניכר מההשקעה הקהילתית שלהן (תרומה, התנדבות עובדים ועוד), בערים ובקהילות בתוכן הן פועלות. לעיתים ההשקעה הקהילתית היא תוצר של שיתוף פעולה בין העסק לרשות המקומית, באמצעותו ממפים את הצרכים העיקריים של האוכלוסיות המקומיות ומנסים לתת מענה בהתאם (אינטל קרייט גת למשל). ההשקעה הקהילתית של החברות מסייעת לחיזוק הקהילות המקומיות, להעצמתן ולהפיכת העסק לגורם משמעותי וחשוב שלוקח חלק בעיצוב הסביבה המקומית.

חברת "ארומה ישראל"-

ארומה ישראל משתמשת בפלטפורמת הסניפים שלה, הפרושים ברחבי הארץ, על מנת להגביר את הערך שהיא מספקת. הסניפים הם לא "רק מסעדות" שמספקות מזון והנאה, אלא גורם מעורב בפעילות סביבתית, קהילתית ועוד. בסניפים בהם ישנה תשתית של הרשות המקומית, מתבצעת הפרדת פסולת אורגנית ו/או פסולת אריזות למחזור. עם התרחבות הפרדת הפסולת ברשויות המקומיות תתרחב הפרדת הפסולת בסניפים. בנוסף, בסניפים מוצבים מתקנים לאיסוף סוללות משומשות המועברות להטמנה באתר מתאים.

החברה גם שמה דגש על הקצאת "זמן קהילה" ללא תשלום לעמותות ולארגונים שונים להצגת סרטונים מטעמם על מסכי הפרסום בסניפים. הצגת הסרטונים במסכי הסניפים חושפת את העמותות ופעילותיהן למאות אלפי לקוחות. החברה גם מארחת קבוצות של ילדים עם צרכים מיוחדים בסניפים לפעילות משותפת עם הזכיינים ועובדי הסניפים. בנוסף, החברה מנצלת את

סניפיה להרצאות ללא עלות המספקות תכנים רלוונטיים לקהילה. לדוגמה, החברה מקיימת סדרת הרצאות בשם "ארומה של הורות" המספקות כלים להורים ביצירת מוטיבציה וחיזוק הילד¹⁶.

בנק דיסקונט-

גם בנק דיסקונט מנצל את סניפיו ברחבי הארץ על מנת לבצע פעילויות קהילתיות וחינוכיות- הבנק מקיים, זאת השנה השלישית, פעילות העשרה ללקוחותיו, וגם מי שאינם לקוחות, בסניפיו בנושאי השכלה פיננסית. זאת באמצעות יחידה ייעודית שהוקמה לכך. המטרה היא להנגיש את מורכבות השפה הפיננסית כך שהמשתתפים יצאו עם כלים יישומיים הן בנושאי שוק ההון והן בנושאי כלכלת משפחה – התנהלות פיננסית נבונה, כל זה על רקע תקופה כלכלית מאתגרת. ההרצאות בסניפים מתקיימות בכל רחבי הארץ וחלק ניכר מסניפי הבנק לקחו חלק במיזם לפחות פעם אחת. למשתתפי הכנסים מחולק חומר עזר בנושאים פיננסיים. בדרך כלל מספר המשתתפים נע בין 40-80 משתתפים, בהתאם לסוג ההרצאה. יש לשימוש במרחב העסקי גם יתרון באיכות ועומק הלמידה- למידה מבוססת מיקום (Place Based Learning), אשר משתמשת בקשר שבין המרחב הפיזי לנושא הנלמד על מנת להעמיק ולשפר את ההבנה- צרכנות נבונה בסניף סופרמרקט, סדנאות להעלאת דימוי הגוף בחנויות בגדים וכדומה.

בנק הפועלים –

הבנק מפתח כלים ופתרונות אשראי למצבים של כשל שוק בתחום הסביבתי. דוגמאות לכך הן תכניות מימון לבניית קולטי שמש מייצרי אנרגיה ותכניות מחזור המשלבות מיתוג מתקדם עם פתרונות "ארציים" לאיסוף, תרומה מקצועית ויעוץ לעיריות שפועלות בתחום, וקידום עסקים חברתיים בתחום המחזור. לבנק מספר שיתופי פעולה עם רשויות מקומיות ברחבי הארץ, לטיפול מערכתי באיסוף ומחזור של פסולת אלקטרונית, מתכות ומכשירים חשמליים. התכנית כוללת עיצוב ופיתוח מיכלי איסוף, אשר סופקו במיוחד למטרה זו על ידי הבנק לעיריות, והצבתם במרכזי הערים בישראל, זאת לצד הסדרת הליך האיסוף והמחזור, הטמעה ותקשור התכנית לתושבי הערים. איסוף המיכלים ופירוק הפסולת נעשה על ידי חברת "אקולוגיה לקהילה מוגנת", המעסיקה אנשים בעלי מוגבלות. בכך יוצר הבנק ערך משותף ועונה הן על צורך סביבתי והן על צורך חברתי¹⁷.

¹⁶ Etrigg, <https://etrigg.com/event/-/5943182>, 15/3/16

¹⁷ אתר בנק הפועלים, קיימות ואחריות חברתית, פרויקט איסוף פסולת אלקטרונית,

https://www.bankhapoalim.co.il/wps/portal/PoalimPrivate/products?WCM_GLOBAL_CONTEXT=Poalim%20%20Content/poalimsite/sitearea_aboutbank/achraiuthevratit/isofpsolet/projecthsc/projecthsc
15/3/16, c&proceed=1

יוזמות בתחום התחבורה:

חברת טבע: מספקת מענה לאחד הנושאים עליהם הרחבנו בדוח- סיוע בהסעות למקום העבודה. לחברה מערך הסעות לאיסוף העובדים בבוקר אל מקום העבודה ולהחזרתם הביתה בסוף היום. בצורה זו חוסכת טבע לעובדיה מציאת חנייה, מפחיתה את זיהום האוויר, יוצרת גיבוש בקרב העובדים ומפחיתה את בעיית הפקקים בערים הגדולות. חברות כמו אל על, התעשייה הצבאית, התעשייה האווירית ונוספות מפעילות מערכים דומים.

שיתוף פעולה רכבת ישראל-הנהלת קריית עתידים:

רכבת ישראל והנהלת קריית עתידים מעמידים לרשות נוסעי הרכבת העובדים בקריית עתידים שירות הסעות חינם, מתחנות הרכבת בני ברק ואוניברסיטת תל אביב לקריית עתידים וחזרה. השירות מהווה פתרון תחבורתי לעובדי קריית עתידים הנוסעים ברכבת, ומאפשר לוותר על הנסיעה ברכב פרטי אל מקום העבודה ובחזרה. השירות תורם להפחתת מספר כלי הרכב הנוסעים על הכביש, להקטנת זיהום האוויר מגזי פליטה ולהקלה על עומסי התנועה באזור¹⁸.

שימוש באפליקציות שיתוף נסיעות כגון "פיקאפ":

אפליקציות שמאפשרות לאנשים המעוניינים לנסוע לאותו מקום עבודה, ליצור קשר בכדי לנסוע יחד ובכך לחסוך עלויות נסיעה ולצמצם את הפליטות לאוויר. אפליקציית pickapp היא אפליקציה שפותחה על ידי ישראלים ורואה עצמה כרשת נסיעות חברתית המאפשרת לתאם נסיעות בין נהגים לנוסעים¹⁹. בשנת 2014 החליטו המשרד להגנת הסביבה ואגודת הסטודנטים לאמץ את האפליקציה.

יוזמות להגברת רכש מקומי:

אחת הדוגמאות הבולטות כיום בישראל בנושא רכש מקומי, היא "מוסדות העוגן" בדרום והשפעתם על הרכש המקומי- מוסדות עוגן הינם מוסדות גדולים שפעילותם יוצרת השפעה מהותית על מבנה התעסוקה ועל הוצאות והכנסות של האזור. רכישות של מוצרים ושירותים על ידי מוסדות עוגן יכולים להוות נתח משמעותי מהפעילות הכלכלית באזור. כמו כן, אותם מוסדות משמשים כמעסיקים גדולים של תושבי המקום. דרום המדינה ואזור הנגב הוא אחד מן המקומות הבולטים במדינה בהם פעילותם של מוסדות העוגן באזור, כמו אוניברסיטת בן גוריון, כי"ל, בית חולים סורוקה וכו' משפיעים

¹⁸ רכבת ישראל, תחבורה משלימה, שירותי הסעות ללא תשלום, שירות הסעות חינם לקריית עתידים וחזרה, 15/3/16, <http://www.rail.co.il/HE/Transportation/Shuttles/Pages/Atidim.aspx>

¹⁹ Pickapp, <http://www.pickapp.co.il/aboutUs>, 11/3/15

בצורה ישירה על כלכלת האזור. תקציב הרכש של מוסדות העוגן הקיימים היום באזור בבאר שבע רבתי, המופנה לרכש ציוד ושירותים מוערך ביותר ממיליארד ש"ח בשנה. באופן עקרוני, במידה ויפנו 10% נוספים מתוך התקציב הקיים לספקים מקומיים יגדל היקף ההכנסות ותיווצר מסגרת תעסוקתית בהיקף שנתי של כמאה מיליון ש"ח.²⁰

יוזמות בתחום הסביבה:

חברת החשמל: מדיניות החברה תומכת בתכנון גגות ירוקים על גבי תחנות משנה עירוניות סגורות באזורים אורבאניים, בהם התועלות הצפויות של הגג הירוק הן גבוהות יחסית. גג ירוק הוא גג של מבנה שנשתלה עליו צמחיה על גבי מצעים מנותקים ומערכות איטום וניקוז ייחודיות. לגג הירוק יתרונות בהגדלת הבידוד התרמי והאקוסטי של הגג, הארכת חיי הגג, שיפור חזות המבנה, תמיכה במגוון הביולוגי והשבת הטבע לעיר, צינון טמפרטורה בחללים שתחתיו, הקטנת עומסי חום עירוניים, האטת זרימת נגר עליו ועוד. בוצע פיילוט ראשוני על גבי דחסן אשפה באתר אנילביץ בתל אביב ובתחנת המשנה ירושלים ד', סמוך להר חוצבים. בנוסף, השיקה החברה גג ירוק מחקרי בשיתוף עם חוקרים ממרכז המחקר ע"ש קדס לאקולוגיה של גגות ירוקים באוניברסיטת חיפה. המחקר אמור לסייע בקידום הידע וההבנה של תהליכים המתרחשים בגגות ירוקים, להתאמת המערכות לאקלים הישראלי, תוך שיפור חזותי של משטח לא מנוצל. יתרונות הגג הירוק נחקרו והוכחו במחקרים מדעיים שנעשו בעולם, אך בארץ ובאזורי אקלים חם ויבש קיים מחסור במחקר ומכאן החשיבות של תמיכה במחקרים מסוג זה בארץ. לחברת החשמל מתקנים הפזורים ברחבי הארץ ולכן יש לה הזדמנות להשפעה רחבה בתחום זה.²¹

4. סיכום והמלצות:

בשנת 2014 הוציא ארגון WBCSD את דו"ח UII (The Urban Infrastructure Initiative), הדו"ח מסכם את ניסיון של 14 חברות מובילות בעולם העסקים, בעלות מודעות לנושא הקיימות, להוביל בשיתוף פעולה עם עשר ערים ברחבי העולם, תוכנית לקידום התנהלות עסקית אורבאנית מקיימת, תוך הטמעת פתרונות מקומיים ועירוניים. בין החברות שלקחו חלק ביוזמה ניתן למצוא את: CEMEX שנציגה שימש כיו"ר המועצה, סימנס, הונדה, פיליפס, ניסאן ועוד שורה של חברות מסקטורים שונים בעולם העסקים. בין הערים שלקחו חלק ביוזמה ניתן לראות בין השאר את: Turku (Finland); Tilburg (The Netherlands); Ahmedabad, Gujarat State (India); Yixing (China); Kobe (Japan);

²⁰ גולדמן. רייפי, "מוסדות עוגן כמנוף לפיתוח כלכלי מקומי", **Local Sustainable Economic Development**, מכון הנגב, Kaman (2013), <http://www.kamam.org.il/cgi-webaxy/item?56>, 11/3/15

²¹ Ynet, <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4765870,00.html>, 15/3/16

Guadalajara (Mexico) Philadelphia (USA). בכל עיר היוזמה איחדה קבוצה של יועצים מומחים מטעם החברות יחד עם נציגי העיר בכדי לסמן ולנתח את האתגרים שעומדים בפני העיר בתחום הקיימות ולגבש שורה של פעילויות חוצות סקטורים שיענו על האתגרים.

יוזמה זו עדיין בעיצומה ומתודת הפעולה והמלצותיה בוודאי עוד ייבחנו, יחד עם זאת, אנו חושבים כי זהו מודל פעולה נכון וחשוב על מנת לקדם את מעורבותם של העסקים בקידום הקיימות העירונית.

בישראל כיום, לצד ההזדמנויות הברורות לשיתוף פעולה בין העסקים לרשויות העירוניות בכדי לקדם את נושא הקיימות העירונית, ישנם כמה חסמים אשר מעכבים את התרחבות שיתופי הפעולה הקיימים. ננסה בהמלצותינו לתת מענה לכמה מן החסמים האלה.

הקמת חברה עירונית:

אחד הכלים לשילוב בין הרשויות המוניציפאליות לסקטור הפרטי הינו חברות עירוניות. בעשור האחרון התרחב סקטור זה בצורה משמעותית, וכיום רשומות בשלטון המקומי כ – 360 חברות עירוניות (כ- 50% פעילות), כאשר כ – 80% מהן הינן חברות לפיתוח כלכלי אורבאני, והשאר פועלות בתחומים שונים. הרשויות המקומיות מגלות עניין רב בכלי החברות העירוניות, לאור הפיתוח האורבאני המואץ והצורך במענה מהיר, יזמי, יצירתי, גמיש ופשוט מהמערך המקובל במסגרת עירונית-ציבורית מסורתית. החברה העירונית נועדה, בין היתר, לאפשר את מימוש יעדי "היזמות הציבורית". בכל מקרה, החברה העירונית אמורה למלא תפקיד מפתח במקרים שנדרש שיתוף פעולה עם גורמים עסקיים.²²

הקמת מינהלות משותפות עירויות-עסקים גדולים:

מינהלות שירכזו בידי העיריות, שישלבו נציגות עירונית ועסקית. גופים מעורבים אלו יכולים להיות מכונים: **פורומים ירוקים** או **ועדת קיימות** ושמות נוספים. תהא ההגדרה אשר תהא, הרעיון הוא הקמת גוף משותף של אנשי מקצוע רלבנטיים בעירייה, נציגי עסקים גדולים ומחזיקי עניין נוספים, עם גורם מרכז אשר ממומן במשרה מלאה או חלקית, שיהווה כתובת ברורה לכל הצדדים וירכז את הפעילות המשותפת. חשוב שלגוף/לגורם המרכז יהיו סמכויות לטפל גם בנושאי אופרציה ולהיות מעין גורם מתכלל ומתווך מול גופים שונים. מטרת הפורום תהיה להציג תמונה ברורה של כלל השחקנים הקשורים לנושא, **תוך זיהוי האתגרים עירוניים** שעומדים על סדר היום, לצד **זיהוי יכולותיהם של עסקים מרכזיים**. כך יוכל הפורום לגבש תוכנית עבודה שתזהה ותמנף את נכסי הליבה של הארגונים העסקיים למתן מענה לאתגרים חברתיים וסביבתיים בדרכים חדשות, תוך תרומה ישירה למימוש האסטרטגיה של העסק.

²² גרנות, הלל. "חברות עירוניות", איגוד התעשיינים העירוניים ברשויות המקומיות,

11/3/15, <http://www.calcalit.org.il/index.asp?id=2127>

הקמת פורומים מקצועיים נושאים:

מתוך המנהלות המשותפות והנושאים שיעלו, אנו ממליצים להקים פורומים מקצועיים משותפים (לדוגמא בנושא: תחבורה, בנייה ירוקה, רכש מקומי ועוד).

אם נתמקד בנושא התחבורה- אחד האתגרים בעידוד המעבר לתחבורה ציבורית הוא בניהול אינטגרטיבי של פתרונות תחבורה בדרך המאפשרת קישוריות בין אמצעי תחבורה שונים (רכבת, אוטובוס, אופניים, שאטלים ועוד), לצורך מתן תחליף ראוי לרכב הפרטי. אחד החסמים של העסק הגדול הוא הצורך לעבוד בצורה מבזרת מול גורמים שונים כמו העירייה, רכבת, משרד התחבורה ועוד. חסר לעסקים גורם מתכנן ומתווך שיאגד וירכז את הצרכים של העיר, יחד עם הנקודות החזקות של העסקים, כדי ליצור אינטראקציה בין העולם העסקי לעולם החברתי והסביבתי בעיר. לראייה, כאשר מדובר במרכזי עסקים ואזורי תעשייה כמו בקריית עתידים, או אזור התעשייה בקריית גת, קיימת מנהלת משותפת של המתחם שעוזרת לאגד את צרכי העסקים מול צרכי העיריות המקומיות בכדי ליצור ממשק פשוט ונקי יותר בין הצדדים. יצירת גורם מתווך גם תקל על הרשויות המוניציפאליות למפות ולנתח את צרכי העסקים השונים ברחבי העיר ובמתחמי העסקים העירוניים בכדי לגבש פעילות להסרת חסמים וליצור תוכנית משותפת שתתמקד בצרכי שני הצדדים.

כדוגמה, אחת המטרות המרכזיות של ערים גדולות היא הפחתת אחוז כניסת היוממים (אנשים המתגוררים ביישוב מסוים ונוסעים מדי יום אל מקום עבודתם הנמצא ביישוב אחר) המגיעים בכלי רכב פרטיים והגברת השימוש באמצעי תחבורה ציבורית, זאת על מנת לעמוד ביעדי הפחתת פליטות פחמן, ניהול העומסים בכבישים, הקצאות חניה ועוד. ניהול אינטגרטיבי של פתרונות תחבורה מצריך מידע אמין על הרגלים ואופן שימוש, לצד ערוצי השפעה על דפוסי ההתנהגות בתחבורה. אחוז לא מבוטל מהיוממים מועסק במקומות עבודה גדולים אשר יכולים לשמש כשותפים לקבלת מידע והשפעה על דפוסי ההתנהגות של עובדיהם. למעסיקים הגדולים עשוי להיות אינטרס בשיתוף פעולה עם העירייה בהקשר זה משיקולים של שיפור תנאי העובדים, חיסכון בהוצאות תחבורה וחנייה ושיקולים של אחריות חברתית-סביבתית. פורום כזה יכול לכלול נציגי חברות המעסיקות אלפי עובדים בתחומי העיר, ראשי התחומים הרלוונטיים בעירייה, נציגי משרד התחבורה ונציגי חברות התחבורה הציבורית. החברות יסייעו בהבנת הצרכים התחבורתיים של עובדיהם והצעת פתרונות להגברת הקישוריות, העירייה מצידה תפעל לנתח את הצרכים ולבחון התאמות ופיתוח של פתרונות תחבורה ציבורית ואמצעי נגישות לסוגיהם ובתגובה החברות יפעלו להפיץ מידע לעובדיהם ולקדם שינוי בדפוסי ההתנהגות התחבורתיים שלהם באופן שיגביר את אפקטיביות הניהול התחבורתי של היוממות.

שילוב עסקים ביוזמות עירוניות קיימות:

למשל שילוב העסקים בפעילות הערים במסגרת אמנת פורום ה-15: 15 ערים שחתמו על אמנה להפחתת זיהום אוויר ולהגנת אקלים. האמנה הינה גרסה מקומית ישראלית לאמנה הבינלאומית של ארגון ICLEI להגנת האקלים. במסגרת האמנה התחייבו העיריות להצבת יעדים כמותיים ברורים להפחתת פליטות גזי חממה וזיהום האוויר בעיר ולהכנת תכנית פעולה עירונית שתוביל להגשמת יעדים אלה. הערים התחייבו להפחית את זיהום האוויר באופן דומה לנעשה בערים הגדולות בעולם המערבי, וכן להפחית את פליטת גזי החממה בלא פחות מ-20% עד לשנת 2020, ביחס לרמת הפליטה של שנת 2000.

ניתן להגביר את המעורבות של העסקים הגדולים בערים החתומות על האמנה במספר אופנים: החל מ"מקלות": בחינת רגולציה מקומית והנחיות שונות, ועד "גזרים": מתן הקלות שונות לעסקים שיעמדו ביעדים, שישתמשו באנרגיה חלופית (פאנלים סולאריים ועוד), בחינת "מסלולים ירוקים" וכו'.

בנוסף, יכולים העסקים הגדולים לתרום מהטכנולוגיה ומהידע שהצטברו אצלם, בבואם לבצע פעולות להתייעלות אנרגטית או לבנייה ירוקה, לשתף בידע את הרשויות המקומיות ולהציע פתרונות עסקיים/טכנולוגיים שפיתחו, למערכת הציבורית.

התמקדות בחוזקות של עסקים:

עסקים עם טכנולוגיות קיימות שיכולות לסייע בקידום קיימות עירונית- הזכרנו את המערכות של IBM, גוגל ועוד, לסיוע במערכות החכמות העירוניות. בצורה דומה, ניתן לבחון מערכות טכנולוגיות שונות של חברות בישראל. כך למשל, ניתן להשתמש במערכת "בקרת הנסיעה" של **איתוראן** על מנת לשנות את הרגלי הנסיעה ולהאט בקרבה למתחמים ציבוריים- כמו בתי ספר, גני ילדים ועוד. כמו כן, ניתן לבחון טכנולוגיות של עסקים שונים באמצעותם יתאפשר למשל, להתקין מערכות ניטור ובקרה חכמות לשימוש באנרגיה ומים, מערכות איסוף ומחזור מתקדמות, מערכות חימום וקירור מרכזיות משותפות באזורי משרדים ועוד.

עסקים עם סניפים עירוניים:

חלק גדול מהעסקים בישראל, בוודאי הקמעונאיים, פרושים בערים רבות. לסניף המקומי יש פוטנציאל להוות שחקן מפתח בחיבור לקיימות העירונית ולעידוד פעילות ויוזמות שונות. לסניף העירוני יתרונות רבים: מיקום מרכזי ונוח, נגישות פיזית גבוהה, מרחב נעים ומזמין ועוד. הסניף העירוני, לעיתים לאחר שעות הפעילות, יכול לשמש כמרכז מיחזור וידע; כמקום להתכנסות ופעילות של הקהילה המקומית; כ"האב" לפיתוח יוזמות ופיתוחים שונים לחיזוק הקיימות העירונית, לקיום

קורס הכשרה לצעירים וכו'. אין ספק כי על מנת להסב את הסניפים העסקיים למטרות נוספות ישנו יתרון בפעילות משותפת עם הרשות העירונית, לצורך בניית הפעילות והתאמתה לאוכלוסייה המקומית, התגברות על חסמים בירוקרטיים וכו'.

צורה נוספת לשימוש המרחב העסקי לטובת הקהילה הוא שימוש במבנה העסקי הפיזי על מנת להנגיש ולהציג מידע. כך, משמש המבנה כמעין "לוח מודעות". דוגמה לשימוש דומה הוא בניין המערכת של אתר וואלה! במרכז תל אביב אשר מציג לציבור מבזקי חדשות על מסך דיגיטלי ענק לטובת הציבור.

פעילות קהילתית ופעילות ברכש:

כמעט כל החברות הגדולות בישראל משקיעות בקהילה בתרומה כספית, בהתנדבות ועוד. אנחנו במעלה מעודדים שתהיה מדיניות השקעה חברתית שתהא ממוקדת וקשורה עד כמה שניתן לחוזקות ולליבה העסקית. ניתן לעודד כי במסגרת ההשקעה בקהילה, בהתאם לנושא שייבחר ע"י החברה ולנסיבות הספציפיות, תינתן עדיפות ופעילות מוגברת יותר לפעילות בקהילה בתוכה פועל העסק. כך גם בסוגיית הרכש- בהתאם לאופי החברה וסוג הרכש- בחינת האפשרות להגביר את ההתקשרויות עם ספקים מקומיים.

שילוב עסקים במרחב הציבורי:

שילוב עסקים ליצירת ערכים או זהות: הון כלכלי הוא משאב משמעותי שטומן בחובו אפשרויות רבות בעידן המודרני. אך ישנם סוגים נוספים של משאבים אליהם ניתן להתייחס במונחים של הון, אשר אינו הון כלכלי- הון חברתי (כמו מעמד או יוקרה), הון תרבותי (השכלה, מיומנות, שפה, לבוש ועוד) וגם הון סימבולי. הון סימבולי מתייחס למשמעויות החברתיות הספציפיות לחברה מסויימת שנגזרות מאפיונים או מתחומים מסויימים. כך, למשל, בחברה הישראלית לעובדת השירות הצבאי של אדם יש משמעויות חברתיות רחבות. הון סימבולי ניתן להמרה להון מסוג שונה, כמו הון כלכלי.

המרחב הציבורי יכול לאפשר יצירת הון סימבולי מסוג חדש, המבוסס על ערכים אקטואליים ורלוונטיים לימינו אנו. בעבור החברות העסקיות זו יכולה להיות הזדמנות להשקעה משמעותית ואיכותית בקהילה, כזו שמייצרת ערכים חדשים עבור הקהילה, תוך התמקדות בנושא אשר קרוב לליבת העשייה העסקית של החברה.

לדוגמה: העלייה בתוחלת החיים, לצד העלייה באיכות החיים מייצרת גיל שלישי מסוג חדש. הגיל השלישי "הישן" הופך לגיל הרביעי. מבחינת עסקים יש לכך היבטים של שימור עובדים, פיתוח מוצרים ושירותים ייעודיים, תמיכה בעובדים לפני ואחרי הפרישה ועוד. דרך נוספת לטפל בנושא זה היא דרך השקעה קהילתית במרכזי יום לקשיש- תמיכה כלכלית, שיתופי פעולה ליצירת פתרונות

תעסוקה לאנשים בגיל הפנסיה במרכזים עצמם, פיתוח תכניות העשרה במרכזים ועוד. חברה שיכולה, כדוגמה, להתחבר לפרויקט מסוג זה היא "מגדל חברה לביטוח", שאחד מערוצי ההשקעה החברתית שלה הוא שיפור רווחתם ואיכות חייהם של בני הגיל השלישי והרביעי.²³

ניצול זמן ודחיסת פעילויות: דפוס החיים העירוני משתנה ובהתאם לכך צריך להשתנות גם המרחב הציבורי. אחד המשאבים היקרים והנדירים ביותר בעידן המודרני הוא הזמן. מתוך כך עולה צורך ברור לניצול הזמן במרחב הציבורי באופן היעיל ביותר. גם מבחינת העסקים וגם מבחינת עובדיהם מדובר כאן בצורך ממשי- זמן עבודה הוא זמן ששווה כסף.

אחת הדרכים לניצול הזמן במרחב הציבורי הוא דחיסת פעילויות ושימוש בחללי מעבר לביצוע פעולות יום-יומיות. דוגמה לכך היא חנות מכולת וירטואלית שהקימה חברת Tesco בתחנות רכבת תחתית בדרום קוריאה. המצרכים הממשיים הוחלפו בתמונות ענקיות של המצרכים, מסודרים על מדפים באופן דומה לאופן בו הם מוצגים בסופרמרקט, על מנת ליצור חווית קנייה מוכרת, ולצידן ברקוד לסריקה בטלפון הנייד. סריקת הברקוד מוסיפה את המוצר אל עגלת הקניות הווירטואלית.²⁴ צורת קנייה זו מותאמת למשך הקנייה הקצר המאפיין חלל מעבר דוגמת תחנת רכבת. בסיום הקנייה, התשלום מתבצע באשראי באמצעות הטלפון הנייד והמוצרים נשלחים לבית הלקוח ביום ובשעה המתאימים לו. הערך עבור הלקוח הוא כפול- הוא גם מנצל את זמן ההמתנה בתחנת הרכבת וגם אינו משקיע זמן נוסף מעבר לכך בקניית מצרכים. גם עבור החברה העסקית מדובר כאן בהתנהלות יעילה- ניצול המרחב הציבורי כשטח פרסום, חשיפה לאלפי לקוחות פוטנציאליים ביום וחסכון בעלויות פתיחת ותפעול סניפים פיזיים.

שילוב בין עבודה לפנאי: המאפיינים המודרניים של שוק העבודה כוללים עבודה מרחוק באמצעות המחשב ובזמנים משתנים. עבודה כפריילנסר, אשר מאפיינת גם היא את שוק העבודה המודרני, מאפשרת ניהול זמן גמיש הרבה יותר. כך, למשל, העבודה כבר לא מתבצעת לאורך כל היום, אלא במקטעי זמן לאורכו, ובשילוב עם פעילויות פנאי שאינן קשורות לעבודה. מרחב ציבורי מקיים צריך לאפשר זאת.

אחת הדרכים ליצור זאת היא ביצוע התאמות שיאפשרו תנאים נוחים יותר לעבודה במרחב הציבורי וחברות עסקיות בהחלט יכולות לתרום לכך. דוגמה לכך היא התאמה של גנים ציבוריים לעבודה עם

²³ מגדל חברה לביטוח, אחריות חברתית,

15/3/16, <https://www.migdal.co.il/He/MigdalTeam/MigdalCommunity/Pages/default.aspx>

²⁴ Business Today, <http://www.businesstoday.in/magazine/lbs-case-study/case-study-tesco-virtually-created-new-market-based-on-country-lifestyle/story/214998.html>, 15/3/16

מחשב נייד- יצירת אזורי עבודה מתאימים מבחינה ארגונומית, נקודות חיבור לחשמל וכדומה. גם במקרה זה חברה עסקית יכולה לקחת חלק ביעוץ, תרומה והקמה של אזורים כאלה.

שילוב המרחב הציבורי בעסקים: פעולה נוספת שעסקים יכולים לעשות היא הקצאת שטח מסחרי לטובת שימוש ציבורי. כך בסניף הסופרמרקט העירוני שלה ב- Crouch End בצפון לונדון, מקצה חברת Budgens את גג המבנה ליוזמה חינוכית בשם Food From The Sky. חברי היוזמה, מתנדבים ועובדים בשכר, מגדלים ירקות אורגניים על גג המבנה, אשר נמכרים אחר כך בסניף עצמו²⁵. באופן דומה, עסקים יכולים להקצות שטחים לציבור למטרות שונות גם בצמוד לסניפים עצמם (דוכנים לקהל הרחב מחוץ לסניף), או אפילו במבנה עצמו (שולחנות ישיבה ולוח מודעות ציבורי בתוך סניף סופרמרקט לדוגמה).

לסיכום, אנו מצויים בעידן בו חברות מחפשות, לצד הפעילות העסקית השוטפת, דרכים לקידום מטרות חברתיות ולסיפוק שירותים חברתיים על בסיס הנכסים והיכולות שלהן. עסקים רבים כבר מבינים שתפקידם ויכולת ההשפעה שלהם הם יותר מ-"למכור מוצר", ועליהם להגדיל את מעורבותם ואחריותם, בין היתר, בחיי הקהילה בה הם חיים. לאור כל זאת, אנו במעלה מאמינים כי בתכנון ובנייה נכונים, בשותפות אמיתית ובהקצאת משאבים בהתאם, ניתן להשתמש בתשתיות ובאינטרסים של העסקים ולכוון את ההשפעות החברתיות, הסביבתיות והכלכליות שלהם לקידום ערכים ועקרונות שעיר מקיימת אמורה לתת וזאת תוך תרומה ישירה למימוש האסטרטגיה של העסק.

²⁵ Food From The Sky, <http://foodfromthesky.org.uk/>, 15/3/16